

ВІДГУК

рецензента, кандидата економічних наук, доцента

Мурзабулатової Олени Вячеславівни

на дисертаційну роботу

Чернікова Дмитра Ігоровича

«Формування організаційно-економічного механізму стратегічного розвитку підприємства»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 Економіка

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

1. Актуальність теми дослідження

Сучасні умови функціонування підприємств потребують підвищення керованості стратегічних перетворень у процесі структурного оновлення національної економіки. Відновлення виробничого потенціалу передбачає не просте повернення підприємств до попередніх параметрів діяльності, а технологічну модернізацію, диверсифікацію ринків, перегляд ланцюгів створення вартості та формування нових моделей використання ресурсів. За таких умов особливого значення набуває наявність механізму, здатного перетворювати стратегічні цілі на взаємопов'язану сукупність організаційних процедур, економічних важелів, управлінських інструментів і контрольних показників.

Економічна та безпекова криза призвела до ускладнення взаємодії підприємств із фінансовими установами, органами державної та місцевої влади, міжнародними фондами, науковими організаціями, постачальниками й іншими учасниками процесів економічного відновлення. Залучення зовнішніх ресурсів саме по собі не гарантує досягнення стратегічного результату. Необхідними є обґрунтоване визначення пріоритетів, розподіл відповідальності, погодження строків реалізації заходів, оцінювання їх економічної доцільності та створення дієвого зворотного зв'язку.

Врахування таких умов і факторів потребує розробки та впровадження відповідного організаційно-економічного механізму, ефективного функціонування якого дозволить посилити адаптаційну спроможність підприємства та забезпечити його стратегічний розвиток у майбутньому.

Отже, дисертаційне дослідження Чернікова Д. І., присвячене розробці організаційно-економічного механізму стратегічного розвитку підприємств, безсумнівно є актуальним і важливим з наукової та практичної точок зору.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз дисертаційної роботи Чернікова Д. І. дозволяє зробити висновок про наукову достовірність та обґрунтованість основних положень, висновків і рекомендацій. Зміст роботи охоплює всі важливі аспекти теми, що досліджується.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі визначені мета і завдання дослідження, обґрунтована наукова та практична значущість дослідження, розкрито інформацію про апробацію результатів дисертаційної роботи і публікації автора (с. 24–32).

Перший розділ дисертації присвячений формуванню понятійно-категоріального апарату наукового дослідження (с. 33–51); дослідженню підходів до формування організаційно-економічного механізму стратегічного розвитку підприємства (с. 52–69). Особливий акцент зроблено на систематизації теоретико-методичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства (с. 69–82).

У другому розділі дисертації здобувачем здійснено діагностику стану функціонування та розвитку підприємств України (с. 98–114). Здобувач на основі використання програмного забезпечення AnyLogic Personal Learning Edition, визначив найбільш впливові фактори, які забезпечують стратегічний розвиток підприємства (с. 115–130). Автором запропоновано методичний інструментарій для оцінки стратегічного розвитку підприємств у сучасних умовах, який складається з прийомів економіко-математичного моделювання, який дозволяє сформувати стратегічний профіль підприємств на основі динамічних здатностей (с. 131–154).

Третій розділ дисертаційної роботи присвячений удосконаленню організаційно-економічного механізму стратегічного розвитку підприємства на основі формування концептуальних засад організаційно-економічного механізму стратегічного розвитку підприємства (с. 171), побудови організаційно-економічного механізму стратегічного розвитку підприємства (с. 180), побудови матриці стратегічного вибору підприємства з урахуванням їх динамічних здатностей (с. 198–207).

Висновки дисертації обґрунтовані, логічно структуровані та адекватно відображають її результати.

Додатки містять відомості про впровадження результатів дисертаційного дослідження, систематизацію теоретичних підходів до формування понятійно-категоріального апарату наукового дослідження, методичний інструментарій та результати оцінки діяльності підприємств, прогностичні сценарії стратегічного розвитку підприємств з урахуванням їх динамічних здатностей.

Зміст анотації повністю засвідчує відповідність основним положенням, що викладені у тексті дисертації. Анотація не містить положень чи ідей, які не зазначені в основному тексті дисертації.

Дисертація базується на особистих дослідженнях автора, використовує значну кількість літературних джерел (218 найменувань), а також охоплює великий масив оброблених статистичних даних.

Науковий і методичний рівень роботи відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України, а її назва точно відображає зміст дослідження.

3. Достовірність та новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, представлені у даній дисертаційній роботі, обґрунтовані та описані у відповідних розділах. Результати дисертаційної роботи, що винесені на захист, відповідають меті і завданням роботи. Висновки відповідають поставленим у дисертації завданням і містять узагальнені результати досліджень.

Достовірність основних положень роботи підтверджується:

- використанням загальноприйнятих теоретичних методів та узгодженням таких результатів із даними експериментальних досліджень;
- позитивною оцінкою отриманих результатів на міжнародних конференціях і в рецензованих наукових фахових виданнях, де було їх оприлюднено у формі наукових публікацій;
- практичною апробацією, про що свідчать довідки про впровадження, які наведено у додатках до дисертації.

Беручи до уваги наведені вище аргументи, можна зробити позитивний висновок щодо наукової обґрунтованості й достовірності отриманих основних результатів дослідження, а також їх відповідності заявленим меті та завданням.

У межах вирішення завдань дисертаційного дослідження здобувачем отримано результати, що характеризуються науковою новизною:

– вперше запропоновано концептуально-методичний підхід до формування організаційно-економічного механізму стратегічного розвитку підприємства, що, на відміну від існуючих, ґрунтується на інтеграції поведінкового підходу та концепції динамічних здатностей, містить п'ять складових (ринкова, фінансово-економічна, інноваційно-інвестиційна, організаційно-ресурсна, поведінкова), що дає змогу обґрунтовувати адаптивні стратегічні напрями його розвитку залежно від внутрішнього потенціалу, сили впливу зовнішнього середовища, рівня сформованості динамічних здатностей і прогнозованої результативності управлінських рішень (с. 180–190);

– удосконалено методичний підхід до оцінювання стратегічного розвитку підприємства, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на розрахунку інтегральних показників динамічних здатностей за ринковою, фінансово-економічною, інноваційно-інвестиційною, організаційно-ресурсною та поведінковою складовими, що дозволяє визначити загальний рівень розвитку підприємства та асиметрію його функціональних складових (с. 131–144);

– удосконалено науково-методичний підхід до формування стратегічного профілю підприємства, що поєднує інтегральне оцінювання п'яти складових динамічних здатностей, визначення стратегічних переваг і точок ризику, а також побудову матричних карт стратегій залежно від рівня розвитку підприємства та типу впливу зовнішнього середовища з метою забезпечення його конкурентоспроможності та стійкого розвитку на ринку (с. 145–152);

– дістало подальшого розвитку визначення поняття організаційно-економічного механізму стратегічного розвитку підприємства як специфічної системи організаційних та економічних елементів, спрямованої на проєктування, забезпечення, реалізацію й коригування довгострокових змін підприємства відповідно до обраної стратегії (с. 66);

– дістало подальшого розвитку структуризація складових стратегічного розвитку підприємства шляхом виокремлення ринкової, фінансово-економічної, інноваційно-інвестиційної, організаційно-ресурсної та адаптивної складових, що дозволяє пов'язати оцінювання стану підприємства з формуванням його динамічних здатностей і конкурентоспроможності (с. 132–139).

4. Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Усі наукові результати дисертації отримані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі

використані лише ті ідеї та положення, що є особистим здобутком автора. У вступі зазначений авторський внесок у публікації зі співавторами.

Основні результати дисертаційної роботи та усі елементи наукової новизни опубліковані у 18 наукових роботах, з яких 6 статей опубліковані у виданнях, зазначених в переліку наукових фахових видань України (категорія Б); 3 статті – у колективних монографіях; 9 тез доповідей, опублікованих у матеріалах міжнародних наукових конференцій.

5. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Теоретико-прикладне значення результатів дослідження полягає у розробці теоретико-методичних положень і практичних рекомендацій з удосконалення організаційно-економічного механізму стратегічного розвитку підприємства.

Прикладне значення дисертаційної роботи полягає у запропонованому автором підході до оцінки факторів зовнішнього та внутрішнього впливу на стратегічний розвиток підприємств, а також на основі економічного моделювання дає можливість формувати стратегічний профіль підприємства з урахуванням його динамічних здатностей.

Дисертація виконана в межах науково-дослідних тем: Харківського національного університету радіоелектроніки «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку та економічної безпеки суб'єктів господарювання» (номер державної реєстрації 0122U000510, 2022–2025 рр.), Науковій установі «Науково-дослідний центр сталого розвитку» у межах теми «Формування концепції сталого розвитку» (номер державної реєстрації 1023U103241), як виконавець підрозділу 7.2 «Формування організаційно-економічного механізму розвитку підприємств в умовах сталого розвитку» (довідка від 10.04.2026 № 100426564-32).

Практичне значення отриманих результатів дисертації підтверджується їх апробацією на 9 міжнародних науково-практичних конференціях.

Результати дисертаційного дослідження здобувача впроваджені у діяльність двох підприємств, наукової установи та у діяльність місцевих органів влади.

6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Представлена до захисту наукова робота відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права. На всі використані джерела

інформації подані посилання. Аналіз наукових публікацій, в яких висвітлені основні наукові результати дисертаційної роботи Чернікова Д. І., не дає підстав стверджувати про допущення автором порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Здобувач надав достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, застосовувані методики досліджень, джерела інформації.

7. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи і її окремих положень

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, доцільно звернути увагу на такі дискусійні положення:

1. У дисертаційній роботі комплексний показник динамічних здатностей формується на основі п'яти складових: ринкової, фінансово-економічної, інноваційно-інвестиційної, організаційно-ресурсної та поведінкової (с. 132–136). Доцільно було б більш обґрунтувати вибір саме означених складових.

2. Здобувачем у роботі використано матричну модель стратегічного вибору, що пов'язує рекомендації з типом стратегічного вектора та станом зовнішнього середовища (с. 199–206). Доцільно було б врахувати стадії життєвого циклу підприємства при виборі стратегій розвитку.

3. Дисертантом у роботі цифровізацію зазначено серед інструментів управлінського впливу в механізмі стратегічного розвитку (с. 171), проте у системі показників динамічних здатностей вона не виділена самостійно (с. 133).

4. У дисертації здобувачем наголошується, що безпекове розташування промислових підприємств розглядається як важливий чинник їх функціонування, проте матриця стратегічних альтернатив не виокремлює просторової реконфігурації виробничих активів.

Проте зазначені у рецензії недоліки не знижують наукової і практичної цінності дисертації та суттєво не впливають на наукову новизну і практичну спрямованість виконаних досліджень.

8. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Чернікова Д. І. є актуальною, завершеною науковою працею, що виконана на належному науково-теоретичному рівні з логічно та доступно викладеним матеріалом.

У роботі вирішено важливе наукове завдання, що полягає в удосконаленні організаційно-економічного механізму стратегічного розвитку підприємства.

Ураховуючи актуальність, наукову новизну, важливість отриманих автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну значущість сформульованих положень і висновків, можна стверджувати, що представлена дисертаційна робота повністю відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44.

Таким чином, вважаю, що здобувач, Черніков Дмитро Ігорович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної
кібернетики та управління
економічною безпекою
Харківського національного
університету радіоелектроніки
Міністерства освіти і науки України

Олена МУРЗАБУЛАТОВА

Підпис Мурзабулатової О.В.

засвідчую:

проректор з наукової роботи
Харківського національного
університету радіоелектроніки,
доктор технічних наук, професор

Юрій РОМАНЕНКОВ